

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tieteellisen tutkimuksen järjestelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan Suomen Akatemian toimikuntajärjestelmän laajentamista siten, että nykyisten, tieteen pääalajakoa noudattavien tieteellisten toimikuntien rinnalle perustetaan sa-

moilla tehtävillä varustettu ympäristötieteellinen toimikunta.

Lainmuutos on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1983 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Ympäristötutkimuksen tarve on Suomessa nopeasti kasvanut 1970-luvulla. Vuosikymmenen alussa toteutettiin eräitä ympäristöhallintoa koskevia uudistuksia ja ympäristönsuojelua koskevan lainsäädännön uudistustyö käynnistettiin. Ympäristönsuojelun kehittämistyön tueksi tarvittavan tutkimuksen rahoitus ja koordinointi eivät kuitenkaan kehittyneet vastaavalla tavalla. Tutkimuksen rahoitus kehittyi hyvin hitaasti ja tutkimustoiminta hajaantui lähes kaikkiin maan korkeakouluihin ja moniin tutkimuslaitoksiin. Hajanaisuudesta aiheutuu niukkojen määrärahojen epätarkoituksenmukaista käyttöä.

Ympäristötieteellistä tutkimusta koordinoivaa ja rahoittavaa elintä ei tällä hetkellä ole.

Suomen Akatemiassa on vuodesta 1970 toiminut ympäristötutkimuksen jaosto. Tieteellisen tutkimuksen järjestelystä annetun asetuksen (186/76) mukaan tieteen keskustoimikunta ja valtion tieteelliset toimikunnat voivat asettaa asioiden valmistelua varten määräaikaista tai pysyviä jaostoja, joihin voidaan opetusministeriön luvalla kutsua myös keskustoimikunnan tai toimikuntien ulkopuolisia jäseniä. Akatemian ympäristötutkimuksen jaostossa on korkeakoulujen tutkijoiden lisäksi ollut edustajia niiltä hallinnonaloilta, joilla ympäristötutkimusta harjoitetaan.

Ympäristötutkimuksen rahoittamiseen Suomen Akatemia myönsi vuonna 1980 4 200 000 markkaa. Ympäristötutkimuksen jaosto voi tehdä esityksiä näiden varojen jakamisesta eri tutkimushankkeille, mutta varsinaisen päätöksen tekee tieteen keskustoimikunta tai jokin valtion tieteellisistä toimikunnista.

Ympäristötutkimuksen jaoston muuttaminen ympäristötieteelliseksi toimikunnaksi on perusteltua siksi, että ympäristötieteellinen tutkimus on tiedeidenvälisistä tutkimusalueista pimmälle kehittynyt. Jaoston asema Suomen Akatemian organisaatiossa on heikko. Ympäristötieteellisen jaoston on kolmasti asettanut tieteen keskustoimikunta ja kerran valtion luonnontieteellinen toimikunta. Jaostolla on vain neuvoa-antava tehtävä eikä se voi päättää tutkimusmäärärahojen jakamisesta eri hankkeiden kesken. Sillä ei myöskään ole käytettävissään muita Suomen Akatemian tutkimuksen tukemiseen tarkoitettuja resursseja, tutkijan ja tutkimusassistentin toimia, varttuneen tieteenharjoittajan apurahoja tai ulkomaisiin tieteellisiin kokouksiin ja kongresseihin osallistumista tukevia varoja. Koska kilpailu tutkimusvaroista on kireää, joutuu ympäristötieteellinen tutkimus usein tieteenalatoimikuntien käsittelyssä toisarvoiseen asemaan.

Suomen Akatemian ympäristötutkimuksen jaoston hallintotehtävät on hoidettu Suomen Akatemian hallintoviraston toimesta. Sillä on

ollut sihteeri ja se on toiminut Suomen Akatemian tiloissa. Näiltä osilta ei käytäntöön tule muutosta, jos käsiteltävänä oleva esitys hyväksytään.

2. Valmisteluvaiheet ja aineisto

Ympäristötieteellisen toimikunnan perustamista on käsitelty aikaisemmin valtioneuvoston 11 päivänä kesäkuuta 1980 tekemässä ympäristöntutkimuksen kehittämistä koskeneessa periaatepäätöksessä, yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnallisia palveluja tukevan tutkimuksen edistämistä selvittäneen työryhmän mietinnössä (YPP-työryhmän mietintö; komiteamietintö 1981:27) ja Suomen Akatemian lähiajan toimintasuunnitelmissa (1981). Lisäksi aikaisempia kannanottoja on vahvistanut ympäristönsuojeluneuvoston 18 päivänä marraskuuta 1981 hyväksymä kannanotto, jossa korostetaan YPP-työryhmän mietinnön ympäristötutkimusta koskevien esitysten toteuttamista sekä Suomen Akatemian ympäristöntutkimuksen jaoston uusi toimintaohjelma, joka on hyväksytty 26 päivänä elokuuta 1981.

Kesäkuussa 1980 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ympäristöntutkimuksen kehittämisestä ja siinä yhteydessä myös tieteellisiin toimikuntiin rinnastettavan ympäristöntutkimuksen toimikunnan perustamisesta Suomen Akatemiaan. Uuden toimikunnan tehtäväksi piti tulla perustutkimusluontoisen ympäristöntutkimuksen koordinointi ja rahoitus. Sen tehtäväksi nähtiin erityisesti tieteiden välisen tutkimustoiminnan rahoittaminen.

Yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnallisia palveluja tukevan tutkimuksen edistämistä selvittänyt työryhmä käsitteli ympäristöntutkimusta erittäin laajasti. Työryhmä esitti niin ikään Suomen Akatemian yhteyteen perustettavaksi toimikunnan, jonka toimialaa olisi valtioneuvoston periaatepäätöksessä todetun lisäksi laajennettava koskemaan ympäristöperäisiin ter-

veysongelmiin liittyvä luonnontieteellinen ja biolääketieteellinen perustutkimus. Välittömästi hallinnon tarpeita palvelevaa ympäristöntutkimusta tulisi edelleenkin rahoittaa sisäasiain-, maa- ja metsätalousministeriön ja lainsäädännön osalta oikeusministeriön toimesta.

YPP-työryhmä esitti ympäristön tutkimukseen käytettävien varojen kasvuksi 1982—1986 yhteensä 15 miljoonaa markkaa, josta myöhemmin päätettävä osa käytettäisiin Suomen Akatemian toimesta. Valtion tiedeneuvosto on 27 päivänä marraskuuta 1981 hyväksymässään 1980-luvun tiedepoliittisessa asiakirjassa esittänyt tutkimusvarojen kasvuohjelman vuosille 1980—1990. YPP-työryhmän ehdotukset ovat sisällytetty kasvuohjelmaan.

Suomen Akatemian lähiajan toimintasuunnitelmassa todetaan, että mikäli opetusministeriön alaisuuteen perustetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen tieteellinen toimikunta tulisi se perustaa Suomen Akatemian yhteyteen.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Suomen Akatemian tutkimusvaroista on ympäristöntutkimukseen osoitettu varoja koko 70-luvun ajan. Vuonna 1980 myönnettyjen varojen määrä oli 4 200 000 markkaa. Toimikunnan perustaminen ei aiheuta sinänsä taloudellisia vaikutuksia, koska toimikunnan hallintotehtävät hoidettaisiin Suomen Akatemian hallintoviraston toimesta. Toimikunnalle osoitettavista tutkimusvaroista tekisi jakoesityksen Suomen Akatemiassa tieteen keskustoimikunta. Jakoesitys käsitellään valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnassa.

4. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1983 alusta.

Laki

tieteellisen tutkimuksen järjestämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan tieteellisen tutkimuksen järjestelystä 5 päivänä joulukuuta 1969 annetun lain (760/69) 1 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

1 §

Opetusministeriön alaisena tieteen hallinnon keskuselimenä, josta käytetään yhteistä nimitystä Suomen Akatemia, ovat tieteen keskus-toimikunta sekä seitsemän valtion tieteellistä toimikuntaa, nimittäin valtion humanistinen toimikunta, valtion luonnontieteellinen toimikunta, valtion lääketieteellinen toimikunta, valtion maatalous-metsätieteellinen toimikunta, valtion teknistieteellinen toimikunta, valtion

yhteiskuntatieteellinen toimikunta ja valtion ympäristötieteellinen toimikunta. Valtion tieteellisiä toimikuntia kutsutaan tässä laissa toimikunniksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1983. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 19 päivänä helmikuuta 1982

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Kalevi Kivistö*

